

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 1 (57),
STR. 201-207

SKUPOVI
PREDAVANJA
TRIBINE

Predstavljanje zbornika PANONSKI LJETOPIS – PANNONISCHES JAHRBUCH – PANNON ÉVKÖNYV 2001.

Ur. Robert Hajszan, Pannonisches Institut –
Panonski institut, Güttenbach – Pinkovac, 2001.

U organizaciji Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, Austrijskog kulturnog foruma iz Zagreba te Hrvatsko-Gradišćanskohrvatskog društva iz Zagreba i Hrvatske matice iseljenika u prostorijama Instituta, 26. listopada 2001. održano je predstavljanje zbornika *Panonski ljetopis – Pannonisches Jahrbuch – Pannon Évkönyv 2001* koji je izdao Panonski institut iz Pinkovca, hrvatskog sela u južnom Gradišću.

Nakon uvodnih riječi voditelja dr. Borisa Mlačića iz Instituta Ivo Pilar te voditelja Austrijskoga kulturnog foruma mr. Roberta Sučića i Mladena Dolenca, predsjednika Hrvatsko-Gradišćanskohrvatskog društva u Zagrebu, minutom šutnje odana je počast preminulom prof. Milanu Omčikusu, donedavnom povjereniku za Panonski institut u Zagrebu. Poslije toga, zbornik su predstavili: dr. Dragutin Pavličević, dr. Tomislav Jelić, Željko Holjevac, mr. Sanja Vulčić i dr. Robert Hajszan.

Panonski ljetopis se pojavljuje već sedmu godinu zaredom pred hrvatskom javnošću, a izdaje ga od 1994. Panonski institut iz Pinkovca. Urednik je Pinkovčanin dr. Robert Hajszan, gradišćanskohrvatski povjesničar koji je utemeljio Panonski institut i pokrenuo *Panonsku ljetnu knjigu* koja otada izlazi kontinuirano kao podeblji

godišnjak s priložima na tri jezika (hrvatskom, njemačkom i mađarskom), a od ove godine i pod novim naslovom *Panonski ljetopis*.

Dr. Dragutin Pavličević predstavio je *Panonski ljetopis* kao knjigu koja je ove godine posvećena obljetnicama (jubilejima) i iz gradišćanskohrvatske i iz hrvatske povijesti, a o kojima su pisali: Robert Hajszan, Dragutin Pavličević, Stefan Geosits, Andreja Pisac, Leo Stubits, Vera Zimányi, Alojzije Jembrih, Agneza Szabo, Radovan Grgec, Ela Jurdana, Zvonimir Bartolić, Branišlava Zaradić i drugi autori.

Posebno je istaknuo naslovnu stranu *Panonskog ljetopisa* koja prikazuje pokrajinu Burgenland u obrisima. Poslije Prvoga svjetskog rata i raspada stare podunavske Monarhije 1918., dotada cjelovito zapadnougarsko područje, naseljeno Hrvatima, Nijemcima i Mađarima, podijeljeno je 1921. između Austrije i Mađarske (s time da je bratislavski kraj na sjeveru pripao tadašnjoj Čehoslovačkoj). Tada je u Austriji ustrojena savezna pokrajina Burgenland koju je preporoditelj zapadnougarskih Hrvata Mate Mersić-Miloradić (1850. -1928.) preveo na hrvatski jezik pod imenom *Gradišće* i otada se zapadnougarski Hrvati općenito nazivaju gradišćanskim Hrvatima, neovisno o tome žive li u sâmom Gradišću ili u pograničnim zapadnomađarskim i slovačkim predjelima. Dr. Pavličević je predstavio i ostale priloge o "narodima i narodnostima", tekstove koji se odnose na šport, omladinu i učenike, tekstove posvećene kulturi i književnosti, lingvistici, priloge uz 10. obljetnicu hrvatske samostalnosti te recenzije, čestitke i prikaze knjiga.

Dr. Tomsilav Jelić, po struci geograf, osvrnuo se na 80 godina Gradišća, odnosno pokrajine Burgenland koja postoji od 1921. godine kao savezna zemlja Austrije. Gradišćanski Hrvati na ovom području žive već 500 godina, a od 1921. su podijeljeni između dvije države, Austrije i Mađarske. Dr. Jelić je napomenuo kako je teško govoriti o brojkama, ali pretpostavlja

da se, po zadnjem popisu, u Gradišću nalazi 48-50 naselja čiji se stanovnici služe hrvatskim jezikom, iako je taj broj u posljednje vrijeme u opadanju. Postoji još 14 čistih hrvatskih naselja u Mađarskoj, četiri u Slovačkoj i nekoliko raseljenih u Moravskoj. Drži da Hrvati nikada nisu bili raseljeniji i u više država nego danas, ali ni u boljem položaju nego danas, nakon pada željezne zavjese.

Željko Holjevac je govorio o povijesnim priložima i povijesnim sadržajima u ljetopisu, kojih ima u velikom broju, a koji se velikim dijelom bave obljetnicama; na početku se osvrnuo na 80. obljetnicu Gradišća te spomenuo 500. obljetnicu Marulićeve "Judite", 475. obljetnicu mohačke bitke (1526.), 330. obljetnicu pogubljenja Zrinskih i Frankopana u Bečkom Novom Mjestu (1671.), 145. obljetnicu rođenja zagrebačkog nadbiskupa gradišćanskog podrijetla Antuna Bauera (1856.) te obljetnice rođenja drugih ličnosti, kao što su hrvatski ban Josip Jelačić, pučki tribun Stjepan Radić, zaslužni Gradišćanac Štefan Zvonarić st., autorica austrijske nacionalne manjinske himne Paula von Preradović i dr.

Mr. Sanja Vulić, lingvistica, koja je inače stalna suradnica ove publikacije, predstavila je jezikoslovne teme i osvrnula se na znanstveno proučavanje gradišćanskog govora o kojem je i sama objavila više radova, zalažući se za to da gradišćanski govor i dalje ostane na čakavskoj osnovi, a ne da se približava novoštokavštini i suvremenom hrvatskom jeziku. Predstavila je pet kratkih tekstova pisanih na gradišćanskohrvatskom jeziku i njihove lingvističke karakteristike. To su tekstovi Ivana Blaževića: *Lajtanska Banovina Gradišće*, Lea Stubitsa: *Martin Meršić st. i pitanje pri-*

ključenja zapadne Mađarske k Austriji, Felicitas Jandrisits: *Moje misli prilikom svečavanja "80 ljet Gradišća"*, Mirka Berlakovića: *Moje misli prilikom 80. rođendana Gradišća* i zadnji tekst vlč. mag. Branka Kornfeinda: *Dragi štitelji* čiji jezik već sadrži primjese suvremenoga hrvatskog jezika.

Posljednji predstavljatelj *Panonskoga ljetopisa* je urednik dr. Robert Hajzsan koji se na početku zahvalio svojem nedavno preminulom dugogodišnjem prijatelju i povjereniku Panonskoga instituta prof. Milanu Omčikusu. Najavljuje sljedeći ljetopis kojem će tema biti: proširenje na istok i jugoistok. Predstavlja *Panonski list* koji izdaje Panonski institut i novog povjerenika tog instituta Željka Holjevca. Na kraju se zahvalio svima koji su došli na predstavljanje zbornika i rekao da se nada daljnjoj suradnji.

Ljiljana Dobrovšak

Predstavljanje knjige Kristian Turkalj PIRANSKI ŽALJEV – RAZGRANIČENJE TERITORIJALNOG MORA IZMEĐU HRVATSKE I SLOVENIJE

U prepunoj dvorani Instituta Ivo Pilar, 1. listopada 2001. predstavljena je knjiga mr. Kristiana Turkalja *Piranski zaljev – Razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije*. O knjizi su, uz autora, govorili akademik Vladimir Ibler i prof. dr. Hrvoje Kačić, ugledni stručnjaci međunarodnoga prava i prava mora, ujedno recenzenti knjige te, u ime nakladnika, Organizatora d.o.o., gospodin Alfons Šunjara.

Knjiga je prošireni magistarski rad mr. Turkalja koji je godinu dana u Nizozemskoj proučavao najveću svjetsku biblioteku o toj problematici koja je sadržavala i praktična međunarodna sporenja.

Akademik Ibler je naglasio aktualnost knjige koja, kao takva, zahtijeva od svih koji odlučuju, ali i svih koji djeluju na one koji odlučuju o ovom i sličnim pitanjima, da knjigu pročitaju i njome se služe. Stoga je i cilj knjige olakšati rješenja, no time, naglasio je akademik, grijeh onih koji ne poznaju njezin sadržaj postaje većim.

Sadržaj knjige vidljiv je iz naslova koji upućuje na državno područje Republike Hrvatske. Hrvatska jest teritorijalno malena zemlja, no upravo ta činjenica svaki njezin djelić čini važnijim. Unutarnje morske vode, kao i teritorijalne, prema međunarodnom pravu, a time i izvan svake sumnje, dio su državnog područja.

Cjelokupna tematika pripada međunarodnom javnom pravu, a njegov je bitan dio pravo mora. Također, nužno je razlikovati pomorsko pravo od prava mora koje je posljednjih desetljeća doživjelo velike promjene i kodifikacije, tj. pretvaranje običajnog prava u pisano pravo, dakle, u oblik pisanog ugovora.

Serioznost, provjeravanje i promišljanje sukusa su metode kojom je knjiga nastala – preko doktrine upoznati praksu unutar koje je *judikatura* najvažnije područje. Kao dodatak metodi i dopuni istinitosti knjiga sadrži brojne bilješke uz tekst – jedne kao dokaz onoga što se govori, a druge kao mogućnost čitatelju da u literaturi i praksi proširi svoje znanje. Bitni su i prilozi, naravi takve da čine ne samo znanstveni rad već i korisni priručnik. Autorov stil i način izražavanja primjereni su profesionalnoj diplomaciji u kojoj nema veće pogreške od arogancije i trijumfalizma.

Iz razmatranja metode proizlazi i uspješnost knjige. Njezina je vrijednost velika upotrebljivost – prikladna je za stručnjake, ali i one koji to nisu, što je vrlo važno, osobito ako aktualni predmet razgra-

ničenja između Hrvatske i Slovenije izvrši pred međunarodnom arbitražom. Akademik Ibler je na kraju izrazio svoje neslaganje s onima koji drže da je izlazak pred međunarodni sud politički promašaj. Jer, prema standardu međunarodnih odnosa, koji su prepuni ratova, nasilja i različitih sukoba, međunarodna je arbitraža zasigurno jedno od najvećih civilizacijskih postignuća.

Prof. dr. Hrvoje Kačić u svojem je osvrtu istaknuo kako knjiga tematikom pokriva problem Piranskog, ali i Tršćanskog zaljeva, u medijima često zanemarivanog, a upravo nedovoljno informiranje javnosti dovodi do zamršenih situacija. Problemu valja pristupiti stručno i odgovorno, jer razlika Hrvatske i Slovenije više je u graničama forme nego sadržaja.

Iako su Slovenci u pregovorima često spominjali slučaj Francuske i Monaka koji su problem pristupa otvorenom moru riješili proglašenjem koridora, taj je odnos specifičan i ne može predstavljati presek u aktualnom hrvatsko-slovenskom slučaju.

Autor, mr. Kristian Turkalj, govorio je o uvjetima nastanka knjige, svojem pristupu i motivu. Naglašava kako je izbjegavao političke ocjene i trudio se kretati isključivo u analizi pravnih norma. Svaku temu pokušao je argumentirati doktrinom, praksom te judikaturom, jer problem je međunarodnoga prava što je ono običajno i bez pisanih norma. Potrebni su, dakle, dugi pregovori i kompromisi u svakom konkretnom slučaju.

Motiv izdavanja knjige bio je potaknuti stručnu raspravu i dijalog te ponuditi vlastiti doprinos bogatoj hrvatskoj publicističkoj djelatnosti.

Predstavnik nakladnika Alfons Šunjara istaknuo je kako je knjiga mr. Turkalja 29. naslov Biblioteke *Pravo*, ali je upozorio na malu nakladu kao i sramotno malu pretplatu.

S obzirom na već navedenu aktualnost tematike koju knjiga nudi, taj je podatak prisutne nemalo iznenadio.

Bruna Esih

Predavanje PRVI PODACI POPISA STANOVNIŠTVA U HRVATSKOJ 2001. GODINE S POSEBNIM OSVRTOM NA REZULTATE POPISA U VUKOVARSKO- SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI

Dražen Živić, Vinkovci, 15. lipnja 2001.

U Hrvatskoj se posljednjih desetljeća posvećuje znanstvena pozornost praćenju rasta i razvoja stanovništva. Iako naša domovina ima bogatu tradiciju i osposobljen znanstveni i stručni kadar koji svako pripomaže stvaranju programa za održivi razvoj i rast stanovništva, ti se programi ipak ne ostvaruju na zadovoljavajući način. Gotovo i nema dijela naše zemlje koji nije tijekom XX. stoljeća bio snažnije zahvaćen depopulacijskim procesima. Ta tema ne zaokuplja samo pozornost stručnjaka koji znanstveno proučavaju problematiku razvoja stanovništva, već privlači i pozornost šire javnosti. Stoga se u javnosti često postavlja pitanje što je uzrok negativnim demografskim trendovima. Ta pitanja građanima posreduju javni mediji. Iako je uloga medija vrlo važna u modernom društvu, jer su oni odgovorni za pravilno informiranje, ipak smo svjedoci da se u javnosti stvaraju mnogi stereotipi. Također se u dijelu javnosti oblikovala svijest da su na ovo teško demografsko stanje u Hrvatskoj utjecale samo negativne povijesne mijene, osobito ratna zbivanja.

Ratni sukobi rezultiraju, ponajčešće, brojnim izravnim demografskim gubitcima (poginuli i umrli zbog posljedica ra-

ta) što za posljedicu ima smanjenje broja stanovnika, ali oni za sobom povlače i neizravne demografske gubitke i posljedice, npr. smanjenje broja rođenih, jačanje migracijskih kretanja i sl. Te neizravne posljedice ne ostavljaju tragove u kratkom razdoblju, već je njihov negativan učinak na društvo vidljiv tek s veće vremenske distance.

Stoga je potrebno da sve strukture društva budu upoznate s tim posljedicama, kako bi se mogla uspostaviti pravilna razvojna strategija te, uz pomoć znanstvenih spoznaja i postupaka, ublažiti negativna demografska kretanja u budućnosti. Upravo su demografi u posljednjih nekoliko desetljeća s pravom upozoravali na negativne trendove razvoja hrvatskoga stanovništva, osobito na opasnost pojave depopulacijskih procesa u mnogim odrednicama demografskoga razvoja. Nažalost, pokazatelji demografskoga razvoja u djelokrugu ukupnoga kretanja stanovnika, prirodnoga kretanja te razvoja demografskih struktura, poglavito dobno-spolne, nedvojbeno su pokazali da su hrvatski demografi imali pravo. Negativne trendove u razvoju stanovništva naše zemlje u proteklom je desetljeću pojačala velikosrbijanska agresija na Republiku Hrvatsku i gospodarska kriza koja je znatno pridonijela pojačanom iseljavanju mlađega dijela hrvatske populacije.

Jedan od bitnih postupaka pri izvršenju potrebnih analiza i postavljanja pravilne razvojne strategije zasigurno je redovito provođenje popisa stanovništva, ali i predstavljanje rezultata tih popisa. Stoga je, u organizaciji Ogranka Matice hrvatske iz Vinkovaca, 15. lipnja 2001. godine priređeno predavanje uglednoga hrvatskog demografa iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba dr. sc. Dražena Živića. Dr. Živić tom je prigodom prisutnim slušateljima izložio vrlo zanimljivo i aktualno predavanje pod naslovom: *Prvi podaci popisa stanovništva u Hrvatskoj 2001. godine s posebnim osvrtom na rezultate popisa u Vukovarsko-srijemskoj županiji*. Kako bi što zornije izložio problematiku rezultata popisa stanovništva, svoje je predavanje podijelio u nekoliko manjih cjelina.

U uvodnom dijelu izlaganja posebnu je pozornost posvetio metodološkom pristupu pri provođenju popisa 2001. godine. Izdvojio je dva moguća metodološka kriterija za provođenje popisa stanovništva u određenoj zemlji: kriteriji popisa *de iure* ili stalnog stanovništva i *de facto* ili prisutnog stanovništva. Kako je naglasio, između ta dva metodološka pristupa bitna je razlika, jer kod prvog kriterija popisuje se cjelokupno stanovništvo koje na određenom prostoru ima mjesto stalnog prebivališta, bez obzira na to je li u kritičnom trenutku popisa bilo zatečeno na tom području ili ne, a kod drugog kriterija popisuje se samo ono stanovništvo koje je u kritičnom trenutku popisa zatečeno na području popisivanja, bez obzira na to ima li ono na tome području mjesto stalnog prebivališta ili nema. Kod posljednjeg popisa stanovništva u Republici Hrvatskoj zadužene državne institucije odlučile su se, na temelju preporuke UN-a, za kriterij prisutnog stanovništva.

Dr. Živić izdvojio je sljedeće kontingente stanovništva koji ulaze u ukupan broj prisutnog stanovništva Hrvatske prema popisu 2001. godine:

- osobe koje u Hrvatskoj imaju prebivalište i prisutne su u kritičnom trenutku popisa,

- osobe koje u Hrvatskoj imaju prebivalište, a odsutne su iz Hrvatske manje od jedne godine,

- osobe koje borave u Hrvatskoj dulje od jedne godine bez obzira na to imaju li u Hrvatskoj stalno prebivalište (iznimka su diplomati, vojnici, predstavnici međunarodnih organizacija i neke druge skupine),

- izbjeglice u Hrvatskoj, kao i neki drugi, manje brojni, kontingenti stanovništva.

Predavač je istaknuo i dva kontingenta stanovništva koji ne ulaze u obuhvat ovoga popisa:

- osobe koje u Hrvatskoj imaju prebivalište, a odsutne su iz Hrvatske dulje od jedne godine,

- izbjeglice iz Hrvatske.

Kao jedan od glavnih nedostataka kod prihvaćanja takvog metodološkog pristupa popisu stanovništva u Hrvatskoj pokazala se problematika privremeno prisutnoga stanovništva, tj. problematika naših prognanika koji se još nisu vratili u svoja mjesta stalnog prebivališta. Popis stanovništva 2001. godine odredio je za ovu skupinu ljudi da će oni u konačnim rezultatima ipak biti uključeni u naselja stalnoga prebivališta.

Prelazeći na predstavljanje prvih rezultata popisa stanovništva 2001. godine, koji su objavljeni koncem svibnja, dr. sc. Dražen Živić najprije je prikazao pokazatelje kretanja broja i promjene ukupnoga stanovništva Republike Hrvatske od 1948. do 1991. godine. Iako je iz predočenih pokazatelja vidljiv blag porast ukupnoga broja stanovnika naše domovine, ipak je upozorio na sve manju stopu demografskog rasta. Razloge tome prikazao je kroz utjecaj brojnih destabilizacijskih čimbenika demografskoga razvoja Republike Hrvatske među kojima je osobito naglasio utjecaj dvaju svjetskih ratova, brojne emigracije, pada nataliteta...

Kako je istaknuo, negativne demografske promjene još su vidljivije ako se usporede pokazatelji dobno-spolne strukture iz popisa stanovništva iz 1971., 1981. i 1991. godine iz kojih je više nego razvidan uznapredovao proces demografskoga starenja. Izrazito nepovoljna kretanja u demografskom razvoju Hrvatske vidljiva su i u njezinu prirodnom kretanju koje je zabilježilo znatan negativan napredak tijekom 1990-ih godina kada se bilježi prvi put u posljednjih nekoliko desetljeća viši mortalitet od nataliteta. Uz navedene destabilizacijske čimbenike, jedan od uzroka tim negativnim trendovima je zasigurno i velikosrbijanska agresija na Republiku Hrvatsku.

Prvi rezultati popisa stanovništva 2001. godine potvrdili su crna predviđa-

nja hrvatskih demografa o populacijskoj budućnosti hrvatske države, jer, kad se поближе pogledaju statistički podaci o broju poginulih i nestalih tijekom ratnih godina i procjene demografa o ukupnim demografskim gubicima prouzrokovanim velikosrbijanskom agresijom te o broju iseljenih, vidi se da je u razdoblju od 1991. do 2001. Republika Hrvatska doživjela snažne negativne demografske promjene. Usporede li se statistički podaci popisa stanovnika iz 1991. po kojem je u Republici Hrvatskoj živjelo 4 499 049 stanovnika s prvim podacima popisa 2001. godine po kojemu na prostoru naše zemlje živi 4 381 352 stanovnika, vidi se da je Hrvatska zabilježila depopulaciju ukupnoga stanovništva, apsolutno za 117 697 stanovnika, ili relativno za 2,6 posto. Prikazujući podatke dobivene popisom stanovništva 2001. godine, dr. Živić je istaknuo kako su samo šest hrvatskih županija i grad Zagreb kao posebna upravno-teritorijalna jedinica Hrvatske sa statusom županije zabilježili demografski rast, dok su sve ostale županije zabilježile depopulaciju stanovništva na svojem teritorijalnom području. Treba istaknuti kako je najveći rast stanovništva zabilježila Zagrebačka županija (14,2 posto ili apsolutni porast od 37 792 stanovnika), a najviše je depopulirala Ličko-senjska županija u kojoj je zabilježen pad broja stanovnika od 33,1 posto, tj. ta prostorno najveća hrvatska županija je u razdoblju od 1991. do 2001. godine izgubila 25 878 svojih stanovnika. Predavač je također istaknuo kako se porast stanovništva u spomenutih šest županija može vezati i uz velika migracijska kretanja stanovništva iz Republike Bosne i Hercegovine te drugih krajeva bivše SFRJ koja su izazvana velikosrbijanskom ratnom agresijom. Poglavitno su rubne hrvatske županije uz granicu s BiH,

kao što su Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska i Splitsko-dalmatinska županija, prihvatile velik broj izbjeglih i prognanih iz susjedne zemlje.

Prelazeći na drugi dio predavanja, dr. Živić nazočnoj je publici поближе izložio podatke dobivene popisom stanovništva 2001. godine koji se odnose na rezultate popisa za Vukovarsko-srijemsku županiju. U uvodu je istaknuo kako se iz rezultata posljednja tri popisa stanovništva od 1971. do 1991. vidi kako je Vukovarsko-srijemska županija u tom razdoblju bilježila stalan porast stanovništva, a iz posljednjeg popisa stanovništva vidi se da je stanovništvo u ovoj županiji depopuliralo za 7,8 posto, ili apsolutno za 16 820 stanovnika. Prikazujući podatke udjela ukupnoga broja popisanog stanovništva Vukovarsko-srijemske županije 1991. i 2001., predavač je istaknuo kako se iz tih podataka zorno vidi da je udjel vukovarskoga kraja u ukupnom stanovništvu županije smanjen s 37,4 posto na 27,4 posto, dok su vinkovački i županjski kraj zabilježili porast udjela stanovništva u županiji s 42,7 posto na 46,6 posto odnosno s 19,9 posto na 25,9 posto.

Te promjene ponajviše su izazvane velikosrbijanskom agresijom, poglavito stoga što je upravo Vukovarsko-srijemska županija tijekom rata proživjela najveća ratna razaranja i ljudske žrtve. Ovu činjenicu predavač je potkrijepio i demografskim podacima koji se odnose na pojedine gradove i općine u županiji koji su izravno bili zahvaćeni srbijanskom agresijom. Istaknuo je da je u agresiji od 32 grada i općine s prostora Vukovarsko-srijemske županije izravno zahvaćeno bilo 16 te da su oni zabilježili depopulaciju svojega stanovništva od 30 032 stanovnika. Ti pokazatelji su još uočljiviji ako se pogledaju pojedinačni rezultati po općinama i gradovima te se iz njih mogu iščitati kako je najveću depopulaciju zabilježio Grad Vukovar koji je 1991. godine brojio 44 967 stanovnika, a poslije velikosrbijanske agresije i velikoga stradanja njegova stanovništva taj je grad, prema popisu 2001. godine, zabilježio samo 25 007 prisutnog stanovništva, odnosno u ovom međupopisnom razdoblju za-

bilježen je aspolutni pad broja stanovnika za 19 960 osoba. Dr. Živić je istaknuo kako je zabilježena i znatnija depopulacija u I-loku i u općinama Stari Jankovci, Tompojevci, Tovarnik, Bogdanovci, Nijemci, Tordinci, Lovas itd. U općinama kao što su Markušica i Trpinja depopulacija nije bila izazvana samo izravnim ljudskim gubicima tijekom agresije od 1991. do 1995., već su općine s većinskim srpskim stanovništvom znatnije depopulirale nakon početka mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja, kada se veći dio srpskog stanovništva odlučio na odlazak iz Republike Hrvatske. Zanimljivu analizu predavač je dao i za gradove i općine u Vukovarsko-srijemskoj županiji koji su u rezultatima popisa 2001. godine zabilježili demografski rast, pa je istaknuo kako je iz tih rezultata razvidna činjenica da su ti gradovi i općine poglavito mjesta boravka brojnih izbjeglica i prognanika, a posebno je istaknuo primjer općine Andrijaševci u čijem se sastavu nalazi i mjesto Rokovci s prognaničkim naseljem Blace u kojem je i danas smješten velik broj hrvatskih prognanika. Drugi zanimljiv primjer su mjesta uz granicu s BiH u kojima su se nastanili izbjegli iz te susjedne zemlje. Kao najočitije primjere predavač je istaknuo Grad Županju i općine Drenovci, Bošnjaci, Gunja, Gradište itd.

U zaključku predavanja dr. sc. Dražen Živić još je jednom pokazao sumarne podatke dobivene popisom stanovnika 2001. godine, ali je istaknuo i neke procjene do kojih su tijekom 1990-ih godina u svojim istraživanjima došli hrvatski statističari i demografi iz Državnoga zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Ekonomskog fakulteta te Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba. Kako je istaknuo, tim su demografskim istraživanjima dobivene vrlo pouzdane procjene kretanja broja stanov-

nika na prostoru Republike Hrvatske. Istraživači su procijenili da je u 1990-im godinama Republika Hrvatska, zahvaljujući velikosrbijanskoj agresiji, zabilježila ukupan demografski gubitak od približno 376 000 osoba. Od tog ukupnog broja, broj poginulih, ubijenih, umrlih i nestalih branitelja i civila u agresiji istraživači su procijenili na 16 000, u inozemstvo je iselilo oko 130 000 ljudi, dok je Republiku Hrvatsku tijekom rata i u poraću napustilo i oko 315 000 stanovnika srpske nacionalnosti. Predavač je naglasio da je tijekom 1990-ih godina, prema službenim podacima, u Republiku Hrvatsku uselilo 340 251 osoba. Najveći dio useljenika došao je s prostora BiH (262 388 ili 77,1 posto svih useljenika).

Dr. Živić posebno se osvrnuo na procjene inozemnih migracijskih kretanja hrvatskih građana od 1991. do 1998. godine koje je u svojim radovima predstavio dr. sc. Nenad Pokos s Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Procjena dr. Pokosa kako je u tom razdoblju Hrvatsku napustilo oko 130 000 njezinih građana umnogome je bila preciznija od službenih statistika iz toga vremena, što se potvrdilo i u popisu stanovništva iz 2001. godine.

Na kraju, predavač je zaključio kako je potrebno pričekati konačne rezultate popisa 2001. godine iz kojih će se moći još detaljnije procijeniti broj i kretanje ukupne populacije hrvatskoga stanovništva. Istaknuo je kako je u idućem razdoblju potrebno u mjesta stalnog boravka upisati i brojne prognanike, a poglavito se to odnosi na mjesta koja su tijekom rata bila sustavno uništavana u srbijanskoj agresiji i iz kojih je pod pritiskom iselio znatan dio stanovništva. Kako se prognanici trenutačno po popisu vode u mjestima privremenoga boravka, ispravkom će se, po mišljenju dr. Dražena Živića, ispraviti i ti nedostaci popisa, jer je takva mogućnost trebala biti unaprijed predviđena. Tim ispravkom će se djelomično ublažiti i demografske promjene uzrokovane agresijom na Republiku Hrvatsku u ratom pogođenim naseljima, što će se odraziti i na neka naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Krešimir Bušić

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 1 (57),
STR. 201-207

SKUPOVI
PREDAVANJA
TRIBINE